

Jæren Sparebank

Basel II

PILAR III

31.12.2015

Innholdsfortegnelse

1	BASEL II – KAPITALDEKNINGSREGLER.....	3
1.1	Kapitaldekningsregler.....	3
2	ANSVARLIG KAPITAL OG KAPITALKRAV	5
2.1	Ansvarlig kapital	5
2.2	Kapitalkrav	6
2.3	Pilar II Vurdering av samlet kapitalbehov.....	6
3	STYRING OG KONTROLL AV RISIKO.....	7
3.1	Innledning.....	7
3.2	Organisering og ansvar	7
3.3	Risikoområder	8
3.4	Bankens godtgjørelsesordning	8
4	RISIKOOMRÅDER	9
4.1	Kredittrisiko - Standardmetoden.....	9
4.2	Egenkapitalposisjoner	15
4.3	Renterisiko.....	16
4.4	Likviditetsrisiko	16
4.5	Markedsrisiko	17
4.6	Operasjonell risiko.....	17
4.7	Forretnings-, omdømme- og strategisk risiko	18

1 BASEL II – KAPITALDEKNINGSREGLER

1.1 Kapitaldekningsregler

Dette dokumentet gir en presentasjon av risiko- og kapitalsituasjon i Jæren Sparebank. Dokumentet skal dekke de spesifikke krav om offentliggjøring av finansiell informasjon (Pilar III) som pålegges banken i kapitaldekningsregelverket (Basel II).

Alle tall i dokumentet er per 31. desember 2015 med mindre annet fremgår.

Kapitaldekningsregelverket baseres på tre pilarer:

- Pilar 1: Minimumskrav til ansvarlig kapital
- Pilar 2: Vurdering av samlet kapitalbehov og tilsynsmessig oppfølging
- Pilar 3: Institusjonens offentliggjøring av informasjon

Pilar I: Minimumskrav til ansvarlig kapital

Kapitaldekningsregelverket inneholder ulike metoder som bankene kan velge mellom for å beregne kapitalkravet.

De metodene som banken bruker ved beregning av minimumskravene for henholdsvis kredittrisiko, markedsrisiko og operasjonell risiko er vist i figuren nedenfor

Type risiko	Valgt metode
Kredittrisiko	Standard
Markedsrisiko	Standard
Operasjonell risiko	Basis

I henhold til standardmetoden spesifiseres bankens eiendeler i ulike engasjementskategorier. Engasjementer innenfor de ulike kategoriene vektet i beregningsgrunnlaget med ulike satser. Satsene avhenger både av engasjementskategori, sikkerheter, type engasjement og om engasjementet er misligholdt. I tillegg inkluderes garantier gitt av banken, samt ubenyttede kredittrammer. Hovedtrekkene i vektingen er som følger:

Kategori	Vekting
Lån til staten samt kontanter	0,0 %
Obligasjoner med fortrinnsrett	10,0 %

Boliglån innenfor 80,0 %	35,0 %
Lån gitt til massemarked *	75,0 %
Øvrige lån	100,0 %
Innskudd/obligasjoner i kredittinstitusjoner	20,0 % og 50%
Egenkapitalinstrumenter	100,0 %
Misligholdte engasjementer	100,0 % eller 150,0 %

* Dersom banken har en stor og veldiversifisert portefølje, kan deler av denne porteføljen etter nærmere regler klassifiseres som massemarkedsengasjementer.

Operasjonell risiko beregnes etter basismetoden med utgangspunkt i bankens gjennomsnittlige inntekter siste 3 år. Beregningsgrunnlaget knyttet til operasjonell risiko etter basismetoden utgjør 15,0 % av denne gjennomsnittsinntekten multiplisert med 12,5 – beregnet ved regnskapsårets slutt. Kapitalkravet utgjør da 8,0 % av dette beregningsgrunnlaget.

Pilar II: Vurderingen av samlet kapitalbehov og tilsynsmessig oppfølging

En viktig del av Basel II er at banken, i tillegg til å beregne minimumskravet til ansvarlig kapital etter reglene i Pilar 1, også skal gjennomføre en intern prosess (ICAAP) hvor banken vurderer det samlede behov for ansvarlig kapital sett opp mot bankens risikoprofil. Ansvar for at det gjennomføres en slik prosess ligger til styret, og det er styret i banken som har ansvar for å fastsette ønsket risikoprofil og derigjennom nivået på ansvarlig kapital. Gjennom denne prosessen (ICCAP) skal banken analysere de ulike typer risiko den er utsatt for og gjøre en vurdering av behovet for ansvarlig kapital som de ulike risikotyper medfører. Det skal også gjennomføres «stresstester» for å teste om nivået av ansvarlig kapital er dekkende gitt ulike scenarier.

ICCAP prosessen i Jæren Sparebank skal minst gjennomføres årlig.

Tilsynsmyndighetene skal overvåke og evaluere bankens interne vurdering av kapitalbehov og tilhørende strategi. Tilsynet skal sette i verk passende tiltak dersom de ikke anser prosessen for å være tilfredsstillende.

Pilar III: Institusjonenes offentliggjøring av informasjon

Formålet med Pilar III er å supplere minimumskravene i Pilar I og den tilsynsmessige oppfølgingen i Pilar II. Pilar III skal bidra til økt markedsdisiplin gjennom krav til offentliggjøring av informasjon som gjør det mulig for markedet, herunder analytikere og investorer, å vurdere bankens risikoprofil og kapitalisering samt styring og kontroll.

Informasjonen skal offentliggjøres og oppdateres minimum årlig. For øvrig er banken pålagt å offentliggjøre informasjon som anses egnet til å påvirke beslutningen til brukere av informasjonen i forbindelse med økonomiske forhold, senest 30 dager etter at banken er eller burde vært klar over forholdet. Informasjonen skal offentliggjøres på Internett, og skal være tilgjengelig i minst fem år fra tidspunkt for offentliggjøring.

Banken inngår ikke i rapporteringspliktig konsern slik at all rapportering er på banknivå.

2 ANSVARLIG KAPITAL OG KAPITALKRAV

Den ansvarlige kapitalen består av kjernekapital og tilleggskapital. Ved beregning gjelder fradrag, tillegg og begrensninger i forhold til kapitalforskriftens definisjoner. Alle tall oppgis i hele tusen.

2.1 Ansvarlig kapital

Beregningsgrunnlag, ansvarlig kapital og kapitaldekning pr. 31.12.2015.

	Beløp
Ansvarlig kapital	
Sparebankens fond	537.569
Annen egenkapital	70.439
Egenkapitalbeviskapital	123.313
Overkurs	425.285
Fradrag for Immaterielle eiendeler	-30.579
Fradrag for eiendeler til virkelig verdi	-1.638
Fradrag for ansvarlig kapital i annen finansinstitusjon	-287.904
Overgangsregler for ikke vesentlige eiendeler	133.765
Utjevningsfond	165.449
Sum ren kjernekapital	1.135.699
Fondsobligasjoner	103.234
Fradrag for ansvarlig kapital i annen finansinstitusjon	-103.234
Sum kjernekapital	1.135.699
Ansvarlig lånekapital	30.532
Fradrag for ansvarlig kapital i annen finansinstitusjon	-30.532
Sum tilleggskapital	0
Netto ansvarlig kapital	1.135.699
Beregningsgrunnlag	
Kredittrisiko	6.308.901
Operasjonell risiko	464.890
Cva-tillegg	6.710
Totalt beregningsgrunnlag	6.780.501
Kapitaldekning	16,7 %
Kjernekapitaldekning	16,7 %
Ren kjernekapitaldekning	16,7 %

Ansvarlig lånekapital

Banken har et ansvarlig obligasjonslån på 30 mill. kroner. Obligasjonslånet har 10 års løpetid med innløsningsrett etter 5 år til kurs 100,00. Obligasjonslånet løpet med kupongrente på 3 mndr. NIBOR +2,50 prosent poeng med regulering hver tredje måned. Endelig forfall er 04.09.23.

Fondsobligasjonslån

Banket har fondsobligasjonslån på 100 mill. kroner. Renten er 3 mndr. NIBOR + 4,75 prosentpoeng med regulering hver tredje måned. Obligasjonslånet er i norske kroner og har ubegrenset løpetid. Låntaker har rett til å innfri obligasjonslånet første gang 18.06.18. Deretter har låntager innløsningsrett hver rentebetalingsdato med Finanstilsynets tillatelse.

2.2 Kapitalkrav

Minimumskravet til ansvarlig kapital:

Engasjementskategorier	Beløp
Lokale og regionale myndigheter	1.635
Institusjoner	7.474
Foretak	116.486
Engasjementer med pantesikkerhet i bolig	324.089
Forfalte engasjement	655
Obligasjoner med fortrinnsrett	4.178
Fordring på institusjoner og foretak med kortsiktig rating	5.272
Andeler i verdipapirfond	1.236
Egenkapitalposisjoner	11.111
Øvrige engasjementer	32.576
Kapitalkrav kredittrisiko	504.712
Kapitalkrav operasjonell risiko	37.191
Cva-tillegg	537
Totalt kapitalkrav	542.440

- 1) Banken har ikke engasjementer som medfører rapporteringsplikt for markedsrisiko.
- 2) Banken benytter basismetoden for beregning av krav til ansvarlig kapital som skal dekke den operasjonelle risiko. Beregningsgrunnlaget i basismetoden er 15 % av gjennomsnittlig inntekt de tre siste år multiplisert med 12.5, beregnet ved regnskapsårets slutt. Inntektsposter som medtas i beregningsgrunnlaget følger § 42-1 (3) i kapitalforskriften.

Pr 31.12.15 er det en overdekning av ansvarlig kapital på MNOK 593 i forhold til minimumskravet.

2.3 Pilar II Vurdering av samlet kapitalbehov

En viktig del av Basel II er at banken i tillegg til å beregne minimumskravet til ansvarlig kapital etter regler i Pilar I, også skal gjennomføre en intern ICAAP (Internal Capital Adequacy Assessment Process) prosess hvor det samlede behov for ansvarlig kapital vurderes i forhold til nåværende og fremtidig risikoprofil. Det er derfor et overordnet prinsipp at banken i tillegg til å beregne behovet ut fra gjeldende eksponering også vurderer behovet i lys av planlagt vekst, eventuelle besluttede strategiske endringer med videre.

Ansvar for at en slik prosess gjennomføres ligger til styret, og det er styret i banken som har ansvar for å fastsette ønsket risikoprofil og derigjennom nivået på bankens kapital. ICAAP prosessen i Jæren Sparebank gjennomføres minst årlig, og kontrollen med at kapitaldekningen er innenfor styrets krav gjennomføres hver måned.

Pr 31.12.2015 er det regulatoriske minste kravet til ren kjernekapital 11 %. I tillegg er det en klar forventning om en buffer (pilar 2 – tillegg) utover minstekravet.

Bankens kapital mål søker å ha en tilfredsstillende margin ned mot summen av pilar 1 krav, internt beregnet pilar 2 tillegg og samlede bufferkrav, samt hensynta det som antas å være markedets forventning til kapitalnivå.

Faktisk kapitaldekning pr 31.12.2015 og bankens kapitalmål:

Faktisk 31.12.2015	Mål for kapitaldekning		31.12.2016	31.12.2017	31.12.2018
16,7 %	Ren kjernekapitaldekning		15,0 %	15,0 %	15,0 %
16,7 %	Kjernekapitaldekning		15,5 %	15,5 %	16,5 %
16,7 %	Ansvarlig kapitaldekning		17,5 %	17,5 %	18,5 %

3 STYRING OG KONTROLL AV RISIKO

3.1 Innledning

God risiko- og kapitalstyring er et sentralt virkemiddel i bankens verdiskapning. Styret i **Jæren Sparebank** har en målsetting om at bankens risikoprofil skal være lav til moderat.

I bankens virksomhetsstyring skal det vektlegges strukturert metode for risikostyring som skal ha et helhetsperspektiv, tilpasset dens størrelse og kompleksitet.

Risiko- og kapitalstyringen i banken tar utgangspunkt i det definerte strategiske målbildet slik dette fremkommer gjennom strategiplanen. Banken har etablert egne risikostrategier for hvert område, og det er konkretisert styringsmål og rammer for det enkelte risikoområde. Disse strategiene revurderes minst årlig i sammenheng med bankens øvrige planprosess.

Styringsmål og rammer nedfelt i bankens risikostrategier skal bidra til å sikre bankens lønnsomhet både på kort og lang sikt.

3.2 Organisering og ansvar

Ansvar og gjennomføring av bankens risikostyring og kontroll er delt mellom bankens styre, ledelse og operative enhet.

Styret

Har ansvar for å påse at banken har en ansvarlig kapital som er tilstrekkelig ut fra ønsket risiko og bankens virksomhet, samt sørge for at banken er tilstrekkelig kapitalisert ut fra regulatoriske krav. Styret fastsetter de overordnede målsettingene relatert til risikoprofil og avkastning. Styret fastsetter videre de overordnede rammer, fullmakter og retningslinjer for risikostyringen i banken, samt etiske regler som skal bidra til en høy etisk standard.

Adm. Banksjef

Har ansvaret for den overordnede risikostyringen, herunder ansvarlig for at det implementeres effektive risikostyringsystemer i banken, og at risikoeksponeringen overvåkes. Adm. Banksjef er videre ansvarlig for delegering av fullmakter og rapportering til styret.

Banksjef risikostyring og compliance

Banksjef risikostyring og compliance ivaretar risikokontrollfunksjonen og compliance funksjonen og har en sentral koordineringsfunksjon for å støtte helhetlig risikostyring i Jæren Sparebank

Alle ledere

Det er et lederansvar å identifisere, vurdere og håndtere risikoer i forhold til å nå enhetens målsettinger.

3.3 Risikoområder

Banken eksponeres for ulike typer risiko. De viktigste er:

Kredittrisiko	Er risikoen for tap som følger av kunders eller andre motparters evne og vilje til å oppfylle sine forpliktelser
Likviditetsrisiko	Er risikoen for ikke å være i stand til å innfri forpliktelser eller ikke evne å finansiere eiendeler, herunder ønsket vekst, uten vesentlige økte kostnader.
Markedsrisiko	Er risikoen for tap som følge av endringer i observerbare markedskurser som renter, verdipapirkurser og valutakurser
Operasjonell risiko	Er risikoen for tap som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser eller systemer eller systemer, menneskelige feil eller eksterne hendelser.
Forretningsrisiko	Er risikoen knyttet til uventede inntekts- og kostnadssvingninger. Risikoen kan være knyttet til konjunktursvingninger eller endret kundeatferd.
Omdømmerisiko	Er risikoen for svikt i inntjening og tilgang på funding på grunn av sviktende omdømme hos kunder, motparter og/eller myndigheter.
Strategisk risiko	Er risikoen for tap som følge av feilslåtte strategiske satsninger

3.4 Bankens godtgjørelsesordning

Styret har gitt retningslinjer og rammer for lønn og andre former for godtgjørelse til alle ansatte. Retningslinjene skal bidra til å fremme og gi incentiver til god styring av og kontroll med virksomhetens risiko, motvirke for høy risikotagning og bidra til å unngå interessekonflikter.

Banken har en generell ordning for variable godtgjørelse som defineres inn under pkt 5: Unntak i Finanstilsynets rundskriv av 21.02.2011 ” Godtgjørelsesordninger i finansinstitusjoner, verdipapirforetak og forvaltningsselskaper for verdipapirfond”.

Kriterier for bankens generelle ordning:

- omfatter alle ansatte
- er basert på generelle kriterier og innebærer ikke skjønn i forhold til enkeltansatte
- skal ikke gi insentiveffekt når det gjelder overtagelse av risiko
- skal utgjøre maksimalt 1,5 ganger månedslønn per ansatt per år

4 RISIKOOMRÅDER

4.1 Kredittrisiko - Standardmetoden

Definisjon

Kredittrisiko defineres som risikoen for tap som følge av at kunder eller motparter ikke har evne eller vilje til å oppfylle sine forpliktelser.

Styring og kontroll

Kredittrisiko styres gjennom egne styringsdokumenter og fullmaktsreglement.

Styret gjennomgår årlig bankens styringsdokumenter og fullmaktsreglement for utlånsvirksomheten. Gjennom styringsdokumentene defineres bankens kredittpolicy og det fastsettes overordnede mål for eksponering knyttet til portefølje, bransje og enkeltkunder. Samlet danner dette grunnlaget for fastsettelse av ønsket risikoprofil. Gjennom fullmaktsreglementet delegeres kredittfullmakt til adm. banksjef innenfor visse rammer. Adm. Banksjef kan videredelegere fullmakter.

Kompetente medarbeidere som har analytisk evne og god innsikt i risikoelementer knyttet til kunden er den viktigste forutsetning for at banken skal kunne realisere sin målsetting. Løpende kompetanseutvikling er en nødvendig innsatsfaktor for å bygge opp og vedlikeholde kompetansen. Det er banksjef BM og banksjef PM sitt ansvar å sørge for at medarbeidere innen kredittområdet har eller utvikler den nødvendige kredittkompetanse.

Både kunder innenfor privatmarkedet og næringslivmarkedet fordeles på risikoklasser. Modellen som benyttes er en sannsynlighetsbasert (PD – probability of default) risikoklassifiseringsmodell.

Risikoklassifiseringsmodellen er delt i to hovedmodeller - en for personmarked og en for bedriftsmarked.

Risikoklassifiseringsmodellen beregner sannsynlighet for at kunden går i mislighold i løpet av de neste 12 måneder.

Tabellen under viser intervaller for de ulike risikoklassene basert på mislighold:

Risikoklasse	Min. PD	Maks. PD
1	0,00 %	0,10 %
2	0,10 %	0,25 %
3	0,25 %	0,50 %
4	0,50 %	0,75 %
5	0,75 %	1,25 %
6	1,25 %	2,00 %
7	2,00 %	3,00 %
8	3,00 %	5,00 %
9	5,00 %	8,00 %
10	8,00 %	100,00 %
11	Mislighold	
12	Tapsutsatt	

Bankens portefølje av rentebærende verdipapirer påfører også banken kredittrisiko. Styret gjennomgår årlig bankens finansstrategi hvor det fastsettes rammer for maksimal portefølje av rentebærende verdipapirer, samt maksimalramme for eksponering per bransje og per utsteder.

Kreditteksponering

Tabellene nedenfor viser bankens totalengasjement fordelt på risikoklassifisering. Løpetidstabell viser gjenstående løpetid for utlån, garantier og ubenyttet bevilgning til kunder og kredittinstitusjoner. Tabellene viser også samlet engasjementsbeløp med verdifall og nedskrivninger. Alle beløp oppgis i hele tusen kroner.

Fordeling på risikoklasse 2015:

Engasjement fordelt på risikogrupper personmarked

Risikoklasse	Brutto utlån	Garantier	Ubenyttede kreditter	Sum engasjement	Individuelle nedskrivninger
1-3	6.148.181	185.762	1.050.578	7.384.521	
4-7	820.948	17.909	22.227	861.083	
8-10	144.299	2.874	122	147.295	
11-12	11.799		13	11.813	4.211
Totale engasjementer 31.12.2015	7.125.227	206.545	1.072.940	8.404.711	4.211

Engasjement fordelt på risikogrupper bedriftsmarked

Risikoklasse	Brutto utlån	Garantier	Ubenyttede kreditter	Sum engasjement	Individuelle nedskrivninger
1-3	2.039.650	171.434	276.091	2.487.175	
4-7	978.764	89.410	172.624	1.240.798	
8-10	220.026	29.448	19.977	269.451	
11-12	55.306	365	810	56.482	19.265
Totale engasjementer 31.12.2015	3.293.747	290.656	469.503	4.053.906	19.265

Engasjement fordelt på risikogrupper totalt

Risikoklasse	Brutto utlån	Garantier	Ubenyttede kreditter	Sum engasjement	Individuelle nedskrivninger
1-3	8.187.831	357.196	1.326.669	9.871.696	
4-7	1.799.712	107.319	194.851	2.101.881	
8-10	364.325	32.322	20.099	416.746	
11-12	67.106	365	824	68.294	23.476
Totale engasjementer 31.12.2015	10.418.973	497.201	1.542.442	12.458.617	23.476

Geografisk er utlån fordelt med 96 % og garantier fordelt med 89 % til Rogaland.

Gjenstående løpetid for engasjementene:

	Uten forfall	Under 3 mnd	3 – 12 mnd	1 – 5 år	Over 5 år	Totalt
Utlån og fordringer på kredittinst.		329.525	4.500	3.000		337.025
Utlån til kunder		79.394	2.257.890	1.608.790	6.426.408	10.372.482
Garantier	497.201					497.201
Ubenyttet bevilgning			469.502		1.072.940	1.542.442
Totalengasjement	497.201	408.922	2.731.892	1.611.790	7.499.348	12.749.150

Nedskrivninger på utlån og garantier

Utlån til kunder er vurdert til amortisert kost unntatt fastrenteutlån som er vurdert til virkelig verdi. Etableringsgebyrer inntekstføres over forventet løpetid på lånene. Alle engasjementer blir fulgt opp ved månedlig gjennomgang av restanselister, overtrekkslister og oppfølging av risikoklassifiseringssystemet.

Et engasjement anses som misligholdt når kunden ikke har betalt forfalte terminer på utlån innen 90 dager etter forfall, eller når overtrekk på rammekreditt eller innskuddskonti ikke er innekket innen

90 dager etter at rammekreditten eller kontoen ble overtrukket. Tapsutsatte lån er lån som ikke er misligholdt, men hvor kundens økonomiske stilling innebærer sannsynlighet for tap på et senere tidspunkt. Konstaterte tap på engasjementer er tap som regnes som endelige.

Nedskrivning på enkelte lån og grupper av lån foretas i de tilfeller det foreligger objektive bevis for verdifall. Verdifallet må være et resultat av en eller flere hendelser inntruffet etter første gangs bokføring. Nedskrivningen beregnes som differansen mellom utlånets bokførte verdi og nåverdien av estimerte framtidige kontantstrømmer, neddiskontert med utlånets opprinnelige effektive rentesats. Vurdering av om det foreligger objektive bevis for verdifall skal foretas enkeltvis av alle utlån som anses vesentlige. Vesentlige og spesielt utsatte engasjementer gjennomgås kvartalsvis. Spesielt fokusert er engasjementer kategorisert som høy risiko. Der de vurderte sikkerheter åpenbart ikke dekker engasjementet, blir det alltid vurdert nedskrivning ved mislighold. Når det gjelder vurdering av sikkerheter på panteobjekter ved individuelle nedskrivninger, verdsettes disse til antatt virkelig verdi på antatt tidspunkt for realisasjon eller egen overtagelse av sikkerheter.

Individuelle nedskrivninger reduserer engasjementenes regnskapsførte verdi i balansen, og periodens endringer i vurdert verdi resultatføres som tap på utlån og garantier.

Gruppenedskrivning omfatter bankens vurdering av grunnlaget for verdifall på grupper av utlån med tilnærmet like risikoegenskaper. Her inngår også utlån vurdert for individuell nedskrivning, men hvor objektive bevis for verdifall ikke er påvist. Følgelig vurderes alle utlån med unntak for de som har vært gjenstand for individuell nedskrivning. Bankens modell for beregning av gruppevis nedskrivninger baserer seg på forventet tap i de ulike risikoklasser.

Gruppenedskrivninger reduserer engasjementenes regnskapsførte verdi i balansen, og periodens endringer i vurdert verdi resultatføres som tap på utlån og garantier.

Kreditt og forringelsesrisiko

Nedenfor fremkommer samlet engasjementsbeløp fordelt på forfalte engasjementer og engasjementer med verdifall. Videre fremkommer oversikt over balanseførte og resultatførte tap inneværende år.

Forfalte engasjementer er her definert som engasjementer som er misligholdt ved forfallstidspunktet. Engasjementer med verdifall er engasjementer som er gjort gjenstand for individuelle nedskrivninger.

Bransje	Samlet engasjementsbeløp	
	-forfalte	-med verdifall
Lønnstakere o.l.	9.884	2.493
Næringsmiddelindustri		
Trebearbeidende industri		
Bygge- og anleggsvirksomhet		37.496
Varehandel		
Hotell og restaurant		
Transport og kommunikasjon		
Finans og Eiendom	2.002	13.647
Tjenesteyting	1.932	425
Sum	13.819	54.061

Geografisk område	Samlet engasjementsbeløp	
	-forfalte	-med verdifall
Rogaland	13.819	54.061
Landet for øvrig	0	0
Utlandet	0	0
Sum	13.819	54.061
Individuelle nedskrivninger på utlån fordelt på næring		2015
Lønnstakere o.l.		4.211
Næringsmiddelindustri		
Trebearbeidende industri		
Bygge- og anleggsvirksomhet		7.600
Varehandel		
Hotell og restaurant		
Transport og kommunikasjon		
Finans og Eiendom		10.365
Tjenesteyting		1.300
Totalt		23.476

Individuelle nedskrivninger 2015	Person- marked	Bedrifts- marked	Totalt
Individuelle nedskr. til dekning av tap på utlån Garantier m.v. pr. 01.01	4.090	24.084	28.174
-Konstaterte tap i perioden på utlån, garantier m.v. hvor det tidligere er foretatt individuelle avskrivninger	-508	-7.755	-8.263
-tilbakeføring av tidligere års nedskrivninger	-542	-864	-1.406
+Økning i nedskrivninger på engasjementer hvor det tidligere er foretatt individuelle avskrivninger	-	-	-
+Nedskrivninger på engasjementer hvor det tidligere år ikke er foretatt individuelle nedskrivninger	1.171	3.800	4.971
Individuelle nedskrivninger til dekning av tap på utlån og garantier pr 31.12	4.211	19.265	23.476

Gruppenedskrivninger 2015	Person- marked	Bedrifts- marked	Totalt
Gruppenedskrivninger for dekning av tap på utlån og garantier pr. 01.01	6.643	12.672	19.315
+Periodens gruppenedskrivning for dekning av tap på utlån og garantier	1.273	2.427	3.700
Gruppenedskrivning for dekning av tap på utlån og garantier pr 31.12	7.916	15.100	23.015

Netto resultatført tap 2015	Person- marked	Bedrifts- marked	Totalt
Periodens endring i individuelle nedskrivninger	121	-4.819	-4.698

+Periodens endring i gruppenedskrivninger	1.273	2.427	3.700
+Konstaterte tap på engasjement som tidligere er nedskrevet	887	7.593	8.480
+ Konstaterte tap på engasjement som tidligere ikke er nedskrevet	94	38	132
-Inngang på tidligere nedskrevet utlån, garantier m.v.	-297	-28	-325
Sum tap på utlån, garantier m.v.	2.078	5.211	7.289

Netto resultatført tap fordelt på næring 2015	Person- marked	Bedrifts- marked	Totalt
Lønnstakere o.l.	805		805
Næringsmiddelindustri			
Bygge- og anleggsvirksomhet		-5	-5
Varehandel		-8	-8
Hotell og restaurant			
Transport og kommunikasjon			
Finans og Eiendom		3.615	3.615
Tjenesteyting		-818	-818
Gruppenedskrivning næring		2.427	2.427
Gruppenedskrivning person	1.273		1.273
Tap på utlån og garantier til kunder	2.078	5.211	7.289

Konsentrasjonsrisiko

Konsentrasjonsrisiko er risiko som oppstår ved høy samlet eksponering på en enkelt motpart eller utsteder av sikkerhet, tilknyttede grupper av motparter, motparter med virksomhet innen samme bransje eller geografiske område og motparter som benytter samme form for sikkerhet, handler med samme vare eller har samme virksomhetsområde.

I bankens interne vurdering av kapitalbehovet (ICAAP) er det avsatt noe for konsentrasjonsrisiko. Konsentrasjonsrisiko er således vurdert og tatt hensyn til ved fastsettelsen av bankens kapitalmål.

Banken sin utlånsvirksomhet er sterkt konsentrert til Rogaland fylke, og spesielt til kommunene Klepp, Time og Hå – som representerer bankens primærmarked. Dette er et område av landet som har hatt høy aktivitet i næringslivet og press på bl a lønninger og boligpriser men som nå merker redusert vekst og nedgangskonjunkturer.

Banken sin utlånsvirksomhet innenfor bedriftsmarkedet er i stor grad konsentrert rundt sektoren landbruk og tilhørende aktivitet og underleverandører. Denne sektoren er i stor grad avhengig av rammebetingelser, forutsetninger og priser fastsatt av sentrale myndigheter. Investeringer og økonomiske disposisjoner er således sårbare for endringer i disse rammebetingelsene. Pr 31.12.2015 er 55 % av næringslivsporteføljen mot kunder tilknyttet landbruk. Landbruksporteføljen er veldifferensiert mht. størrelse og type drift på de enkelte gardsbruk. En stor del av porteføljen som hører inn under landbrukskunder har en størrelse og organisasjonsform som tilsier en risikoprofil som personkunde og ikke næringsengasjement.

Såkalte store engasjement, etter egen forskrift, er engasjement som utgjør mer enn 10 % av ansvarlig kapital. Pr 31.12.2015 har banken ingen kredittengasjement som utgjør mer enn 10 % av bankens ansvarlige kapital.

Bruk av ratingbyråer

Jæren Sparebank anvender ikke ratingbyråer eller eksportkredittbyråer ved kapitalvurderingen.

Sikkerheter

Ved fastsettelse av kapitalkravet benyttes pant i bolig og fritidsbolig. Ved fastsettelse av forsvarlig verdigrunnlag legges sikkerhetens markedsverdi til grunn.

Motpartsrisiko for derivater

Banken har inngått renteswapavtaler for å redusere bankens eksponering ovenfor rentesvingninger i balanseposter. Avtalene er rene sikringsforetninger. Pr. 31.12.2015 har banken renteswap for fastrentelån på kr 509 mill. Totalt utgjør fastrentelån kr 478 mill.

Jæren Sparebank benytter ikke sikringsbokføring. I stedet er alle sikringsforetninger og sikrede poster klassifisert som finansielle instrumenter til virkelig verdi over resultat.

Finansielle derivater	Nominelt beløp	Virkelig verdi
Renterelaterte derivater	508.980	489.542
Egenkapitalrelaterte derivater	0	0
Sum	508.980	489.542

4.2 Egenkapitalposisjoner

Aksjefond og obligasjoner klassifiseres som finansielle eiendeler til virkelig verdi med verdiendringer over resultatregnskapet. Aksjer klassifiseres som finansielle instrumenter tilgjengelig for salg vurdert til virkelig verdi. Verdiendringer over kostpris reguleres direkte mot egenkapitalen.

Obligasjonsportefølje pr. 31.12.2015 (tusen kroner)	Bokført verdi
- Oslo Børs og ABM	988.193
- Unoterte	136.106
Sum obligasjonsportefølje	1.124.299
Netto verdiendring/tap/gevinst obligasjoner	-14.132
Aksjer og andeler pr. 31.12.2015 (tusen kroner)	Bokført verdi
Fondsandeler til virkelig verdi over resultat	16.401
- Børsnoterte	0
-Unoterte	16.401
Aksjer tilgjengelig for salg til virkelig verdi over utvidet resultat (holdes av strategiske årsak)	415.762
-Børsnoterte	6.332
-Unoterte	409.430
Sum aksjer og andeler	432.162
Netto realisert gevinst/tap	-300
Netto verdiendring over resultat	1.052
Netto urealiserte gevinst/tap over utvidet resultat	29.220

4.3 Renterisiko

Renterisikoen oppstår som følge av at de enkelte eiendels- og gjeldspostene har ulik gjenstående rentebindingstid. I banken er renterisikoen knyttet til fastrente utlån, obligasjonsporteføljen og fastrente innlån.

Bankens styre har vedtatt rammer for den totale renterisikoen. Banken styrer renterisikoen mot det ønskede nivå gjennom rentebindingen på plasseringer og innlån, samt ved bruk av rentederivater.

Renterisiko måles og rapporteres kvartalsvis gjennom beregning av effekten på instrumentenes virkelige av en renteendring hvor hele rentekurven forutsettes å parallellforskyve seg med 1 prosentpoeng.

Netto renterisiko (alle beløp i NOK) pr 31.12.2015: kr 9 mill. Denne risiko er det tatt hensyn til ved vurdering av bankens kapitalkrav

4.4 Likviditetsrisiko

Definisjon

Likviditetsrisiko er risikoen for ikke å være i stand til å innfri sine forpliktelser eller ikke evne å finansiere eiendeler, herunder ønsket vekst, uten vesentlige økte kostnader.

Styring og kontroll

Styringen av likviditetsrisiko tar utgangspunkt i likviditetsstrategien, som setter rammer for likviditetsrisiko gjennom rammer for netto likviditetsbehov i ulike tidsintervaller, krav til langsiktig finansiering, størrelse på udisponerte trekkrettigheter, størrelsen på likviditetsreserver og lengden på den tidsperioden som banken skal være uavhengig av ny finansiering fra penge- og kapitalmarkedet.

Likviditetsrisiko styres på overordnet nivå etter en rekke parametre, hvor likviditetsindikator og finansieringsgrad er blant de vesentligste. Likviditetsindikatoren måler forholdet mellom bankens stabile finansiering og bankens illikvide eiendeler, mens finansieringsgraden viser bankens innskudd i forhold til utlån.

Bankens likviditet

Innskudd fra kunder er bankens viktigste fundingkilde. Innskuddsdekninger, målt som innskudd i prosent av brutto utlån, var pr. 31.12.2015 på 79,1 %.

Kravet til likviditet styres ut fra likviditetsindikatorer. Likviditetsindikator 1 skal være større enn 105,0 og likviditetsindikator 2 skal være større enn 110,0 i henhold til bankens måltall. Likviditetsindikator pr. 31.12.2015 var henholdsvis 106,0 og 111,6. Banken har 2,5 mrd. kroner i innlån fra obligasjonsmarkedet. I tillegg har banken 118,0 mill. kroner i gjeld til kredittinstitusjoner. Banken prioriterer langsiktige innlån med hensiktsmessig spredning av forfallstidspunkter. Banken jobber aktivt for å ha en jevn og godt fordelt forfallsstruktur på innlån som tas opp i markedet. Restløpetiden på obligasjonslån er fra ca. 1 måneder til ca. 4 år – med et snitt på ca. 2,3 år. Bankens likviditetssituasjon vurderes som god. Trekkrettighet i DNB er på 350,0 mill. kroner. Banken har ikke F-lån i Norges Bank.

Avlastning av boliglån til Eika Boligkreditt er økt med 387,0 mill. kroner til 4 265,0 mill. kroner. Banken vurderer likviditetssituasjon som god i forhold til forfallsstruktur på kort og lang sikt

4.5 Markedsrisiko

Definisjon

Markedsrisikoen er risikoen for tap som skyldes endringer i renter, aksje-/verdipapirkurser og valutakurser. Markedsrisiko oppstår hovedsakelig i forbindelse med bankens investeringer i verdipapirer og som følge av fundingsaktiviteten, samt rente- og valutahandel.

Styring og kontroll

Markedsrisiko styres og overvåkes med bakgrunn i rammer vedtatt av styret gjennom bankens markedsstrategi i og ihht gjeldende forskrifter. Markedsstrategien gjennomgås og revideres årlig.

- Banken skal ikke ta renterisiko ut over 1 år. Banken har løpende sikring av renterisikoen gjennom swap avtaler.
- Bankens eksponering i egenkapitalmarkedet utover eierinteresse i Eika Gruppen med 139,2 mill., Eika Boligkreditt med 237,4 mill., Visa Norge med 13,6 mill., Hjelmeland Sparebank med 10,6 mill. og Kvinesdal Sparebank 3,4 mill. er ubetydelig .
- Durasjonen på obligasjonsporteføljen er 0,18 pr. 31.12.2015. I følge rammen skal ikke banken ha mer enn 0,5 i durasjon på obligasjonsporteføljen.
- Bankens transaksjoner i utenlandsk valuta er ubetydelig.

Markedsrisiko er det tatt hensyn til ved vurdering av bankens kapitalbehov.

4.6 Operasjonell risiko

Definisjon

Operasjonell risiko er risikoen for tap som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser eller systemer, menneskelige feil eller eksterne hendelser.

Styring og kontroll

Styring og kontroll av operasjonell risiko omfatter:

- Overordnet risikostyring og kontroll
- Operativ styring og kontroll
- Intern og Ekstern revisors kontroll

Bankens styring og kontroll med operasjonell risiko inngår som en viktig del bankens arbeid ihht internkontrollforskriften. Sentralt i bankens overordnede styring og kontroll av operasjonell risiko er bankens årlige vurdering av strategiske risikoer og risikoer knyttet til de ulike forretnings- og støtteprosesser. Denne vurderingen danner grunnlaget for fastsettelse av kontrolltiltak relatert til de identifiserte risikoer.

Det operative ansvaret for styring og kontroll av operasjonell risiko og således også kvaliteten i bankens drift, ligger hos den enkelte linjeleder. Linjelederne avgir årlig en bekreftelse av internkontrollen der det rapporteres oppover i organisasjonen om statusen på internkontrollen innenfor den enkelte organisatoriske enhet. Bekreftelsen danner grunnlaget for forbedringstiltak på identifiserte områder.

I tillegg foretas en løpende gjennomgåelse av anbefalinger fra intern og ekstern revisor som grunnlag for implementering av forbedringstiltak på reviderte områder.

4.7 Forretnings-, omdømme- og strategisk risiko

Definisjon

Banken er eksponert mot følgende risikoer i tillegg til de som er gjennomgått i det overstående.

Forretningsrisiko:

Denne risikoen defineres som uventede inntektssvingninger ut fra andre forhold enn kredittrisiko, markedsrisiko og operasjonell risiko. Risikoen kan opptre i ulike forretnings- eller produktsegmenter og være knyttet til konjunktursvingninger og endret kundeferd.

Omdømmerisiko:

Omdømmerisiko er risiko for svikt i inntjening og kapitaltilgang som følge av sviktende tillit og omdømme i markedet.

Strategisk risiko:

Banken definerer denne risikoen som risikoen for uventede tap eller sviktende inntjening i forhold til prognoser knyttet til vekstambisjoner, inntreden i nye markeder eller oppkjøp.

Bankens styring og kontroll med risikoområdene inngår som en viktig del bankens arbeid ihht internkontrollforskriften. Sentralt i bankens overordnede styring og kontroll er bankens årlige vurdering av strategiske risikoer og risikoer knyttet til de ulike forretnings- og støtteprosesser. Denne vurderingen danner grunnlaget for fastsettelse av kontrolltiltak relatert til de identifiserte risikoer.